

แหล่งเรียนรู้งานหัตถศิลป์ ผ้าทอตีนจกเมืองล่อง

บ้านศิลปินแห่งชาติ
นางประนอม ทาแพง

ศิลปินแห่งชาติ สาขาทันตศิลป์ (ประณีตศิลป์-ศิลปะผ้าทอ)
พุทธศักราช ๒๕๕๓

House of the National Artist
Mrs. Pranom Tapang

National Artist in the field of Visual Arts
(Fine Arts-Art of Woven Fabric)
in the year 2010.

Learning Center for
Mueang Long "Tin-Chok" Cloth-Weaving

คำนำ

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม ในฐานะหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวกับการส่งเสริมและขับเคลื่อนการดำเนินงานวัฒนธรรม ได้เล็งเห็นคุณค่าของศิลปินแห่งชาติ ผู้สร้างสรรค์ผลงานอันเป็นภูมิปัญญาฝากไว้ในแผ่นดิน โดยเฉพาะบ้านศิลปินแห่งชาติถือเป็นแหล่งส่งสมองค์ความรู้ ภูมิปัญญา และสถานที่สร้างผลงานอันล้ำค่า ซึ่งเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าในเชิงสร้างสรรค์ต่อสังคมสมควรที่จะเผยแพร่ให้เป็นแหล่งศึกษา สร้างเสริมทักษะและถ่ายทอดประสบการณ์จากศิลปินแห่งชาติ รวมทั้งเป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ชาวไทยและชาวต่างประเทศได้รู้จักอย่างกว้างขวาง ดังนั้น นับจากปี พ.ศ. ๒๕๔๘ เป็นต้นมา กรมส่งเสริมวัฒนธรรม จึงได้ดำเนินโครงการเปิดบ้านศิลปินแห่งชาติไปแล้ว จำนวน ๑๕ แห่ง ซึ่งพบว่า บ้านศิลปินแห่งชาติแต่ละแห่งล้วนเป็นแหล่งส่งสมองค์ความรู้มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และพัฒนา สืบทอดมาอย่างต่อเนื่อง

และในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ นี้ กรมส่งเสริมวัฒนธรรมได้กำหนดเปิดบ้าน นางประนอม ทาแปง ศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (ประณีตศิลป์ - ศิลปะผ้าทอ) พุทธศักราช ๒๕๕๓ ขึ้นอีกแห่งหนึ่ง นับเป็นบ้านหลังที่ ๑๖ ในโครงการเปิดบ้านศิลปินแห่งชาติดังกล่าว ทั้งนี้ด้วยเล็งเห็นว่า บ้านศิลปินแห่งชาติแห่งนี้ นางประนอม ทาแปง ได้จัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้ผ้าจากเมืองลอง เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นด้านการทอผ้าเชิงอนุรักษ์ลวดลายไทยโบราณและพัฒนาลวดลายผ้าให้สอดคล้องกับสภาพสังคม และสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน อีกทั้งได้จัดทำพิพิธภัณฑ์ผ้าทอตีนจก เพื่ออนุรักษ์ลวดลายผ้าทอตีนจกโบราณ ซึ่งได้รวบรวมผ้าทอตีนจกลวดลายโบราณของอำเภอลอง และผ้าทอจากแหล่งวัฒนธรรมต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศที่ใกล้จะสูญหายไป เพื่อให้นักเรียน นักศึกษา เยาวชน ตลอดจนกลุ่มสตรีแม่บ้านต่าง ๆ ได้มาศึกษาหาความรู้ จึงนับเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อเยาวชนและผู้สนใจศึกษางานศิลปหัตถกรรมการทอผ้าและเชื่อว่าบ้านศิลปินแห่งชาติหลังนี้ จะเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ยังคงสร้างสรรค์ และสืบสานงานด้านหัตถศิลป์ไทยให้ยั่งยืนต่อไป

ในโอกาสนี้ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม ขอขอบคุณคณะกรรมการกองทุนส่งเสริมงานวัฒนธรรม ที่ได้ให้การสนับสนุนโครงการเปิดบ้านศิลปินแห่งชาติ และขอขอบพระคุณ นางประนอม ทาแปง เป็นอย่างสูง ที่ได้ถ่ายทอดและสร้างสรรค์ผลงานอันทรงคุณค่าอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังเปิดบ้านให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม เพื่อสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่เป็นสมบัติของชาติสืบไป

/-

(นายชาย นครชัย)

อธิบดีกรมส่งเสริมวัฒนธรรม

กระทรวงวัฒนธรรม

**คำประกาศเกียรติคุณ
นางประนอม ทาแปง
ศิลปินแห่งชาติ สาขาศนศิลป์ (ประณีตศิลป์ - ศิลปะผ้าทอ)**

นางประนอม ทาแปง เกิดเมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๙๗ ที่จังหวัดแพร่ เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการทอผ้าเป็นเลิศ ที่โดดเด่นเป็นพิเศษ คือ การทอผ้าตีนจกที่สวยงาม มีชีวิตชีวาตลอดระยะเวลากว่า ๓๐ ปีเศษ ได้อุทิศตนและเวลาให้กับการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะลายผ้าดั้งเดิม ทำให้ผลงานมีความประณีตเชิงศิลป์อย่างลึกซึ้งและสามารถคิดค้นพัฒนาลวดลายใหม่ได้อย่างประณีตงดงามเป็นที่ประจักษ์และได้รับการยอมรับจากสาธารณชนทั่วไป จนได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรม สาขาศนศิลป์ (ศิลปหัตถกรรมเครื่องถักทอ) จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ และได้รับเกียรติให้เป็นครูภูมิปัญญาไทย ภาคเหนือ จากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในฐานะเป็นผู้อนุรักษ์สืบสานและพัฒนาศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านอย่างครบวงจร ตั้งแต่การปลูกฝ้าย ปลูกคราม ทำเส้นฝ้าย ทอผ้า ย้อมสีธรรมชาติ รวมทั้งการออกแบบตัดเย็บ สามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนจนกลายเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดีสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

นางประนอม ทาแปง ได้เผยแพร่ผลงานผ้าทอตีนจกอันงดงามทั้งในประเทศและต่างประเทศ พร้อมทั้งเล็งเห็นถึงคุณค่าของศิลปหัตถกรรมพื้นถิ่นที่ใกล้จะถูกลบเลือนด้วยกระแสของการพัฒนาเข้าสู่ยุคสมัยใหม่ ต่อมาได้ดัดแปลงบ้านให้เป็นแหล่งการเรียนรู้การศึกษาศาสนาภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยได้ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาด้านการทอผ้าเชิงอนุรักษ์ลวดลายไทยโบราณและพัฒนาลวดลายผ้าให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมในแต่ละยุค จึงนับว่านางประนอม ทาแปง เป็นต้นแบบของช่างฝีมือพื้นบ้านที่ยังคงทำหน้าที่เป็นผู้อนุรักษ์และสืบทอดมรดกภูมิปัญญาอันทรงคุณค่าของไทยสืบต่อไป นับเป็นผู้มีคุณูปการต่องานหัตถศิลป์ไทย

นางประนอม ทาแปง จึงได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศนศิลป์ (ประณีตศิลป์ - ศิลปะผ้าทอ) พุทธศักราช ๒๕๕๓

ดาวประวัติย่อ นางประนอม ทาแปง ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ประณีตศิลป์ – ศิลปะผ้าทอ)

อาจารย์ประนอม บุญฮอมจ่วยก้า
เป็นคนเก่งกล้า เรืองผืนวัดถา ผักผ่นคันคุด พินิจ
ศึกษา ลวดลายนานา นำมาแต่งแต้ม ตัดเย็บ
ย้อมสี งามดีถี่ถี่ ถัก พัฒนาไวไ้รู้

เผยแผ่ผลงาน หื้อท่านได้รู้ สุขุม
ทั่วตัวดินแดน ถวายทอดความรู้ บ่ได้หวงแหน
วาดแบบวางแปลน แลดูอยู่เฝ้า เป็นการสืบสาน
โบราณเก่าเหง้า ผ้าต่อเมืองเฮาแต่ไซ้

ลายผ้าโบราณ สืบสานเอาไว้ คนรุ่น
หลังได้ยลยิน ได้รับยกย่อง ผุดผ่องใจจิ้นต์
เป็น “ศิลปินแห่งชาติ” แม่นหมั่น หายากเหลือใจ
จักได้อย่างอื่น ขึ้น “ศิลปินฯ” อย่างนี้

“ประนอม ทาแปง” จักแจ้งแจจี้
เป็นคนที้นี้เมืองลอง มีความสันทัด ถนัดถัด
ถอง ตื่นจกเมืองลอง ก้องดังทั่วหล้า ผู้มีผลงาน
ในการต่อผ้า ประดิษฐ์ประดาก่งแต่

หมั่นหัดทำไป บ่ได้ท้อแท้ แก่ไขต่อสู
มานาน เกียรติที้ได้รับ นักเหลือประหมาด
สร้างเงินสร้างงาน หื้อกลุ่มต่อผ้า เพื่อจักสืบสาน
ยาวนานไปหน้า บ่ละลืมลายม้วยมิด

ด้วยบุญบันดล มงคลชีวิต ได้ซิดน้อมเกล้า
วันดี ปี สอง, สองนั้น แม่นหมั่นดีหลี
พระราชินี เสด็จฯ มาที่หัน ราชทานธง ลูกเสือจาวบ้าน
โกศยเมืองงามเลิศล้ำ

นับเป็นโชคดี บุญมีจ่วยก้า นำสิ่งของ
เข้าวันตา ถวายแม่ไท้ ด้วยผืนวัดถา ตกแต่ง
เตรียมดา นำพาน้อมเกล้าฯ ผ้าลายสวยสี งามดี
บ่เล่า แบบเบ้าดูดีถี่ขึ้น

ผ้าจกเมืองลอง ของบ้านเฮานั้น ใส่พาน
น้อมเกล้าฯ ถวายไป พระองค์ทรงรับ รู้สึกจับใจ
ทรงสนพระทัย ลวดลายของผ้า ต่อมาบ่นาน
องค์ครานหน่อหล้า ส่งหื้อคนมาไ้ล้อม

ผู้แทนพระองค์ ประสงค์ซึกซ้อม
พร้อมมอบเงินหื้อสองปัน เป็นทุนเริ่มไว้
ในการสร้างสรรค์ เผยแผ่ผลงาน ไพศาลใหญ่กว้าง
ตั้งแต่นั้นมา เขาจำอวดอ้าง ผ้าตื่นจกดังทั่วทิศ

คนบ้านอื่นมา ถามหาเป็นนิตย ผ้าจก
แหล่งนี้มีนาม มาเมืองลองแล้ว บ่แก้วถ้องถาม
ผ้าตื่นจกงาม มีขายไหนหัน พองซื้อไปหลายจก
จ่ายบ่อัน หันผ้าลายงามชอบมัก

ร่ำรวยเงินทอง เข้าของมากนัก
ประนอมบ่ได้หลงเพลิน ขึ้นสูงสุดแล้ว บ่ลืม
คุณเกริ่น ร่ำรวยมีเงิน บ่ลืมเพื่อนบ้าน หาดาง
จ่วยเหลือ จุ่นเจือจู้ด้าน หื้อคนมีงานจ้างยะ

จ่วยเหลือคน ผีกฝนสัพปะ สอนความ
ฮู้หื้อญิงจาย ถักทอก้อนไ้ ไผใครฮู้หลาย
ครูอธิบาย บรรยายแจ่มแจ้ง เพราะครูประนอม
บุญฮอมส่วยสร้าง แสงเรียนมาบ่ยัง

ตำหนักกุฟิงค์ ถึงสอง, สามครั้ง ศิลปาชีพ
ตั้งไปเฮียน ความรู้จึ้งนัก หนักแน่นเสถียร
ด้วยความพากเพียร มานะต่อสู้ ชำนาญแต่หนา
ใจว่าแก่งอู้ ความฮู้เฮียนมาบ่น้อย

บ่เอาเปรียบไผ นิสัยเรียบร้อย อ่อนน้อม
ต่อผู้สูงวัย อินตุนยาค ลำบากเข็ญใจ
เมตต่าจ่วยไป แก่ไข่มด้อย กัดฮอดปางหลัง
ตัวเองยังน้อย ต่ำต้อยจั่นจริงยิ่งล้ำ

ไผเดือดร้อนมา อาสาจ่วยก้ำ ความฮู้
บ่ได้หวงเลย หั้นเพิ่นตักขี้ไร บ่ได้นิ่งเฉย ผู้คน
ชมเชย คนดีศรีบ้าน ทำกุศลบุญ อุตหนุนจู้ด้าน
วัดวาอารามบ่ละ

ทำเป็นอาจิ้น วันศีลวันพระ ตักบาตร,
ก่อสร้างตางตาน บูรณะ พุทธสถาน ประโยชน์
สาธารณ์ อำนวยจ่วยเอื้อ ผ้าป่า, กฐิน จ่งจิ้นต์
ก่อเกื้อ ก้ำจูดแลนกกัก

ประวัติสร้างสรรค์ ผลงานมากนัก
หลายอย่างทั่วถ้วนมวลงมี นับเวลาแล้ว ได้ชาว
กว่าปี ผลงานมี มากมายใจน้อย รับโล่รางวัล
เรียงกันเป็นถ้อย ขอเชิญไปกอยผ่อเตอะ

ผ่างงามดี หากมีปาเลอะ เลือกซื้อหา
หั้นทั้นที สารพัด มากมายหลายสี เลิศล้ำงามดี
มีหั้นพร้อมเสี้ยง จักขอจำไซ้ แม่ไหมเนื้อเกลี้ยง
ประวัติมีมาเจื้อจิ้น

เกิดหนึ่งสิงหา เก้า, เจ็ดปีนั้น หัวทุ่ง
ที่หั้นเมืองลอง ประνομันั้น เป็นคนที่สอง
พี่น้องสี่คน “**นามน**” จื้อบ้าน ป่อปัน, แม่แก้วมูล
บุญคุณเตียงหมั้น ท่านเลี้ยงลูกมาเป็นนิตย

ประνομเป็นคน สนใจไผคิด ตั้งแต่
อ่อนน้อยเยาววัย หมั้นทำบ่ครั้น ปั้นฝ้ายต่อไหม
ได้รับวิชา มาจากแม่แก้วฯ สิบสองขวบปี
นาริร้างแ้ว ส่อแววรู้จริงยิ่งนัก

นอกจากปากเพียร เรียนจากแม่รัก
ยังเขียนจากปากแถมกำ จื่อแม่บ้านนั้น บุญยวง,
อุปลัมภ์ ประนอมมีความ ครบยำกราบไหว้
นับว่าเป็นครู คนที่สองได้ ที่หนึ่งก็คือแม่นั้น
เข้าเรียนประถม จบลงได้จั้น ป.สี่ผ่านได้
วัยเยาว์ ร่างกายนั้นแต่ อ่อนแอกว่าเขา จึงได้
ยังเขา เรียนต่อไปได้ ตอนหลังจะมี โอกาสดี
ให้เดินทางไปเรียนตามนัด

ศิลปศาสตรบัณฑิต สัมฤทธิ์แมนตัด
เรียนจบถึงชั้นปริญญา ที่เรียกว่าจั้น อุดมศึกษา
“สาขาพัฒนา ชุมชน” ว่าอัน ด้วยผลงาน
มีพร้อมดีถึงขั้น จึงได้ปริญญาแถมเล่า

คือเมื่อปี สี่,หกเต็มเต้า เข้ารับอีกชั้น
ปริญญา มหา..ลัยรามฯ นั้น แม่หนักแน่นแต่หนา
ได้รับปริญญา กิตติมศักดิ์ด้วย ย้อนผลงานดี
บุญมีแสรังส่วย จ่วยสังคมมาพร้าพร้อม
หลังจบประถม โรงเรียนไผ่ล้อม อยู่ริมเขต
บ้านนามน บ่ได้เรียนต่อ ก็เพราะยากจน
พร้อมเพื่อนหลายคน ไปกรุงเทพฯ หั้น ทางานทำ
รับเป็นแม่บ้าน เช็ดถูทำครัวรีดซัก

ขยันขันแข็ง ถึงแสงบ่หนัก หนักเอาเบาสู้
อดทน บ่เป็นคนร้น อ่อนน้อมถ่อมตน นายจ้าง
กู่คน เมตตาก่อเกื้อ งานหนักเหลือหลาย
ร่างกายบ่เอื้อ เพราะว่าตัวบางร่างเล็ก

จึงขอลางาน นายจ้างร้านเจ็ก ปักสู
บ้านคินเมื่อ ต่อมาแถมครั้ง เดินทางไปเหนือ
หาญาติวงศ์เครือ ที่เจียงใหม่กว้าง บ่ป็นงานหนัก
สมัครเป็นลูกจ้าง อย่างเดียวกับกรุงเทพฯ ให้
ทำอยู่ปีปลาย จึงได้ปัก งว้าย กลับสู่
บ้านคินมา แบ่งเบาภาระ ปิตุมาตา เยียะไฮ้
ทำนา ก้าขายเล็กน้อย ป้ายวงทำนมี ใจดี
เปล่งป้อย สอนหื้อหัดตอบยัง

บ้านอยู่ติดกัน บางวันบางครั้ง ป้ายยัง
กินเข้ายามตอน ส่วนประนอมนั้น แอบขโมย
หลอน ป้ากินเข้าตอน ขึ้นก็ต่อผ้า ป้าชมว่าดี
มีความก้าวหน้า ลายผ้าเธออดลูกแล้ว

ตั้งแต่นั้นมา บ่ก้ากัดแก้ว ฝึกฝนจาก
ป้าบุญยวง สอนหื้อหลานรัก บ่อ้มกัแหนหวง
ความฮู้ตั้งปวง ป้ายวงสอนเสียง สอง,มกรา
สอง,สองเลียนเกลี้ยง เอาตีนจกลายเลิศลักษณ์
ถวายราชินี ด้วยสามภักดี ดังกล่าวแต่ต้น
มาเดิม พระองค์พินิจ คิดใคร่ส่งเสริม ความรู้
ดั้งเดิม รุ่งเรืองไปหน้า ต่อมาจึงมี กลุ่มสตรี
ต่อผ้า ของบ้านนามนไผ่ล้อม

อบรมด้วยครู ความรู้บ่มจ้อม ตอ,เย็บ,
ย้อมได้ชำนาญ คุณประนอมนั้น เริ่มดำเนินการ
เป็นประธาน ของกลุ่มต่อผ้า หนึ่ง,พฤษภาคม
พ.ศ. สองห้า, สาม,สองนั้นน่าไว

ด้วยได้ทำการ มานานแต่ไซ้ สามสิบปี
ได้เพียรทำ ด้านอนุรักษ์ ศิลปหัตถกรรม
ประนอมได้นำ ตั้งกลุ่มต่อผ้า สิบเจ็ดจังหวัด
ภาคเหนือแ่งงกล้า ครูนอมแนะนำจ่วยคิด

ต่อผ้า,ย้อมสี มีทุกชนิด ค้นคิดขึ้นได้
เร็วปัน ธรรมชาตินี้ หากมีสีสัน สารพัน มีหัน
พร้อมถ้วน สมาชิกหลาย นางนายใหญ่อ้วน
สื้อร้อยคนมีจำตนัก

ในปี พ.ศ. สี่,สามแนคัก ได้รับจ่วยเอื้อ
อวยชัย ศูนย์เทคโนโลยี ต่อฝ่ายแก้มไหม
สถาบันวิจัยฯ ในการปลูกฝ้าย บริหาร ปลูก,
ผลิตเส้นด้าย ส่งเสริมจ่วยมาแถมครั้ง

พัฒนาไป บได้รื้อรัง ครูนอมจัดตั้ง
หลายงาน นอกจากนี้ ยังได้สืบสาน ลวดลาย
โบราณ รักษาสืบสร้าง เพื่อหื้อขยาย มากมาย
ใหญ่กว้าง ดำรงคงยังสืบไว้

ลายขามดแดง ลายพุ่มดอกไม้ ลายผักแว่น
ด้วยสวยงาม ลายดอกมะลิ เยียะเป็นประจำ
ลายนกตัวงาม ก็น้ำร่วมต้น ลายหัวใจ
เส้นไหมปักต้น เป็นดวงกลมรูปลักษณ์

สืบการถักทอ ก่อไว้นักนัก บหื้อขาด
สิ้นโรยรา ฝากฝีมือไว้ ในปิ่นโลกา ทรัพย์สิน
ปัญญา รักษาไว้หมั้น ประวัติเรื่องราว ยึดยาว
ใจสัน จักบรรยายบครบ

ผู้ที่สนใจ ขอเชิญไปพบ ถ้างามพู่
เอาเนอ ยินดีต้อนรับ ทุกท่านเสมอ ถ้าหากบ่เจอ
โทร.อู้ก็ได้ เลขบ้าน สี่, หก นามนค้อได้
หัวทุ่ง, เมืองลอง, เขตค่าย

พิพิธภัณฑ มีหันปไร่ รวบรวมเรื่องผ้า
โบราณ เป็นแหล่งเรียนรู้ หลายอย่างประการ
ใคร่แก่งชำนาญ ศึกษาที่หัน จ่วยกันดำรง ยินยง
เตียงหมั้น บหื้อทรวดโทรมเลื่อมซ้อย

เรื่องย่อประวัติ ได้คัดเรียงร้อย เป็นคำว
สร้อยวาที ขอสวัสดิ จบเพียงเท่าอี้ เท่านั้น
พอสมควร ก่อนแหละนายเหย...

พระครูศีลสังวราริธ

ผู้ประพันธ์

๒๑ เมษายน ๒๕๕๖

ประวัติชีวิตและผลงาน

นางประนอม ทาแปง

ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปิน (ประณีตศิลป์ - ศิลปะผ้าทอ)

นางประนอม ทาแปง เกิดเมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๗ ณ บ้านนามน ตำบลหัวทุ่ง อำเภอลอง จังหวัดแพร่ เป็นบุตรคนที่ ๒ ในจำนวนพี่น้อง ๔ คน ของนายพัน ทาแปง และนางแก้วมูล ทาแปง สมรสแล้ว มีบุตรชื่อ นายสุทธิพงษ์ อุดทา

ประวัติการศึกษา

นางประนอม ทาแปง เป็นผู้สนใจใฝ่ศึกษา ตั้งแต่วัยเยาว์ เริ่มเรียนรู้การปั่นเส้นฝ้าย ทอผ้าไว้ในครัวเรือน โดยรับการถ่ายทอดจากครูคนแรกคือ แม่แก้วมูล ผู้เป็นมารดาตั้งแต่นางประนอมอายุเพียง ๑๒ ปี นอกจากนั้น ยังได้เรียนรู้การทอผ้าตีนจกโบราณเมืองลอง จากนางบุญยวง อุปถัมภ์ ผู้เป็นป้า ซึ่งนางประนอม ทาแปง เคารพเป็นครูคนที่สองผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้ ด้านการศึกษาระดับประถมศึกษา ได้เข้าเรียนที่โรงเรียนประจำหมู่บ้าน แต่ด้วยปัญหาสุขภาพและฐานะทางบ้านที่ยากจนทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเรียนจึงต้องหยุดเรียนหนังสือ เมื่อเรียนจบเพียงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ แต่เมื่อมีโอกาสที่เอื้ออำนวย นางประนอมก็พากเพียร ใฝ่เรียนรู้ ทั้งในระบบการศึกษา นอกโรงเรียน การศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษา

ตามอัธยาศัย นางประนอม ทาแปง ยังได้รับพระมหากรุณาธิคุณ รับเป็นนักเรียนศิลปาชีพในพระบรมราชินูปถัมภ์ ทำให้ได้รับการศึกษาศิลปะเชิงช่างทอ ณ พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ จังหวัดเชียงใหม่ จากนั้นยังคงพากเพียรกับการเรียนจนกระทั่งจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา โดยได้รับปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาพัฒนาชุมชน จากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ และจากผลงานความสำเร็จในการสร้างสรรค์ผ้าทอตีนจกทั้งดงามยอดเยี่ยมในเชิงช่างศิลป์และความสำเร็จ ในด้านหน้าที่การงาน ทำให้นางประนอม ทาแปง ได้รับปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิตกิตติมศักดิ์ (คหกรรมศาสตร์) จากมหาวิทยาลัยรามคำแหงในปี พ.ศ. ๒๕๔๖

ประวัติการทำงาน

หหลังจากที่นางประนอม เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ที่โรงเรียนบ้านไผ่ล้อม (นามนวิทยาการ) ก็ไม่ได้เข้าเรียนต่อในชั้นสูงขึ้นอีก เนื่องจากฐานะทางบ้านขาดแคลน เมื่อเริ่มเข้าสู่วัยรุ่น นางประนอมได้เดินทางไปทำงานที่กรุงเทพฯ พร้อมเพื่อนอีกหลายคน โดยทำงานเป็นแม่บ้าน ด้วยความที่เป็นคนขยันขันแข็ง หนักเอาเบาสู้ และอ่อนน้อมถ่อมตน จึงทำให้นายจ้างเมตตาเอ็นดูมาก แต่เพราะร่างกายที่ไม่สู้แข็งแรง รูปร่างบอบบาง จึงตัดสินใจเดินทางกลับบ้าน ต่อมาได้สมัครเป็นลูกจ้างทำงานบ้านของผู้ที่รู้จักในจังหวัดเชียงใหม่เป็นเวลาปีเศษก็ได้ลาออก และสมัครทำงานประเภทเดียวกันต่อไปอีกระยะหนึ่ง ปรากฏว่าประสบความสำเร็จอย่างมาก และตระหนักแล้วว่า การเป็นลูกจ้าง คงไม่ทำให้ชีวิตดีขึ้นกว่าเดิม จึงได้กลับบ้านช่วยพ่อแม่ทำนา ทำไร่ ทำสวนที่บ้าน

เมื่อมีเวลารว่าง ก็ค้าขายเล็ก ๆ น้อย ๆ และฝึกทอผ้าจากป้าบุญยวง อุปถัมภ์ (ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว) ผู้สืบสานการทอผ้าตีนจกสายโบราณดั้งเดิมของอำเภอลอง จังหวัดแพร่ ซึ่งทอผ้าอยู่ใต้ถุนบ้านติดกัน เมื่อใดที่ป้าบุญยวงพักรับประทานอาหาร นางประนอมก็จะแอบเข้าไปทอผ้า และทอได้ถูกต้องสวยงามประณีตดี ด้วยความตั้งใจและสนใจจึงป้าบุญยวง จึงถ่ายทอดการทอผ้าตีนจกให้

“สมัยเด็ก ๆ เป็นคนชอบทอผ้าอยู่แล้ว เห็นคุณป้านั่งทอผ้าอยู่ ช่วงที่คุณป้าหยุดพักทานอาหารกลางวัน เราก็ไปขโมยชิ้นก็แอบทอผ้าจากต่อจากที่ป้าทอไว้ พอปากกลับมาก็จะถามป้าว่าถูกไหม ป้าก็ดูแล้ว บอกว่าทำถูกแล้ว ทำได้ดีแล้ว ก็เลยหัดทอตั้งแต่นั้นมา ก็เป็นจุดเริ่มแรกของการทอผ้าตีนจกของป้า”

นางประนอม ทาแปง ได้ฝึกฝนการทอผ้า จากป้าบุญยวงตั้งแต่ในวัยเด็ก จนมีฝีมือสามารถ จำหน่ายได้ ต่อมาเมื่อวันที่ ๒ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๒ ได้นำผ้าชิ้นดินจกลายของอำเภอลอง ทูลเกล้าฯ ถวาย สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เมื่อครั้งเสด็จมาพระราชทานธงประจำรุ่นให้แก่ ลูกเสือชาวบ้านจังหวัดแพร่ และต่อมากลางผู้แทน ในพระองค์ได้เดินทางมาที่บ้านและขอพบ นางประนอม ทาแปง เพื่อแจ้งให้ทราบว่า สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงสนพระทัยและมีความประสงค์จะส่งเสริม ให้ชาวบ้านทอผ้าดินจกให้มากขึ้น โดยคณะผู้แทน พระองค์ ได้กรุณามอบทุนดำเนินการให้ ต่อมา พัฒนาการจากสำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอลอง และคณะกรรมการหมู่บ้าน ได้จัดตั้งกลุ่มสตรี ทอผ้าชิ้นดินจกขึ้น ชื่อ “กลุ่มสตรีทอผ้าบ้านนามน” เมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๓๒ มีสมาชิกครั้งแรก ๑๕ คน ใช้บริเวณบ้านผู้ใหญ่บ้านนามนเป็นสถานที่

ตั้งกลุ่มฯ โดยมี นางประนอม ทาแปง เป็นประธานกลุ่ม ต่อจากนั้น ได้มีการอบรมให้ความรู้เพิ่มเติม และ ได้รับเงินทุนสนับสนุน จากกรมพัฒนาชุมชน และเงินกองทุนสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ สมาชิกจึงมีเพิ่มมากขึ้น และมีรายได้เพิ่มขึ้นหลังฤดูเก็บเกี่ยว ทำให้กลุ่มสตรี บ้านนามนเป็นที่รู้จักแก่บุคคลทั่วไปอย่างกว้างขวาง เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

จากการทำงานด้านอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรม สิ่งทอเป็นเวลา ๓๐ ปีเศษ นางประนอม ได้ร่วมตัว จัดตั้งกลุ่มทอผ้า กลุ่มอนุรักษ์ฟื้นฟูศิลปปะผ้าทอ ดินจก รวมถึงได้จัดตั้งกลุ่มสตรีสหกรณ์ทอผ้า ย้อมสีธรรมชาติ โดยมีสมาชิก ๔๐๐ คน และมีเครือข่าย ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ๑๗ จังหวัด ทั้งภาคเหนือ ตอนบนและตอนล่าง และยังได้รับคัดเลือกเป็น ประธานศูนย์เครือข่ายของจังหวัดแพร่ มีหน้าที่ ให้ความช่วยเหลือ แนะนำให้ความรู้แก่สมาชิก ในเครือข่ายกลุ่มของสหกรณ์ตลอดมา

ในปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ได้รับการสนับสนุนจาก ศูนย์วิชาการและเทคโนโลยีสิ่งทอพื้นบ้าน (ฝ่ายแกมไหม) สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ด้านการบริหาร จัดการปลูกฝ้าย ผลิตเส้นด้าย และการทำฝ้าย ย้อมสีธรรมชาติ โดยเฉพาะการฟื้นฟูและพัฒนา การย้อมสีครามธรรมชาติ ส่งผลให้เกิดการ พัฒนาศักยภาพของกลุ่มฯ จนสามารถเปิด ศูนย์การเรียนรู้ผ้าจากเมืองลองและการย้อม สีครามธรรมชาติขึ้น ในปี ๒๕๕๑

นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มเป้าหมายที่ได้จัดตั้งขึ้น โดยการนำของนางประนอม ทาแปง เช่น กลุ่มสตรีแม่บ้าน บ้านนามน (พ.ศ. ๒๕๒๒ - ๒๕๓๙) กลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านประนอม (พ.ศ. ๒๕๓๘ - จนถึงปัจจุบัน) กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร (พ.ศ. ๒๕๓๙ - ๒๕๔๐) กลุ่มเครือข่ายสิ่งทออำเภอลอง จังหวัดแพร่ (พ.ศ. ๒๕๔๑ - ปัจจุบัน) ตั้งศูนย์พิพิธภัณฑ์ เพื่อการศึกษา (พ.ศ. ๒๕๔๒ - ปัจจุบัน) จัดตั้ง ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร (พ.ศ. ๒๕๔๒ - ปัจจุบัน) กลุ่มสตรีสหกรณ์ ย้อมสีธรรมชาติ (พ.ศ. ๒๕๔๔ - ปัจจุบัน) สร้างศูนย์ ฝึกอบรมถ่ายทอดการย้อมสีฝ้ายด้วยสีธรรมชาติ (พ.ศ. ๒๕๔๔ - ปัจจุบัน) กลุ่มเครือข่ายรับงานไปทำ ที่บ้าน (พ.ศ. ๒๕๔๖ - ปัจจุบัน) จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ผ้าจากเมืองลองและการย้อมสีครามธรรมชาติ (พ.ศ. ๒๕๕๐ - ปัจจุบัน)

ประวัติการสร้างสรรค์ผลงาน

นางประนอม ทาแปง เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้การทอผ้าตีนจกให้แก่สมาชิกของกลุ่มสตรีทอผ้าบ้านนามน จนสมาชิกเพิ่มจำนวนมากขึ้น และขยายไปยังหมู่บ้านและต่างอำเภอใกล้เคียง ตั้งแต่อำเภอเด่นชัย วังจัน เมืองแพร่ ขณะนั้นมีจำนวนสมาชิกมากกว่า ๒,๐๐๐ คน ทำให้สมาชิกของกลุ่มสตรีทอผ้าบ้านนามนสามารถสร้างรายได้หลังฤดูเก็บเกี่ยว และทำให้ชื่อเสียงของกลุ่มทอผ้าสตรีบ้านนามนเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง

นอกจากนี้ นางประนอม ทาแปง ยังได้รับเลือกให้เป็นนักเรียนศิลปาชีพและได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติม ที่พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ถึง ๓ ครั้ง คือในปี พ.ศ. ๒๕๒๗, ๒๕๒๙ และ ๒๕๓๑ ตามลำดับ จึงทำให้มีความรู้ความสามารถในการทอผ้ามากขึ้น

อยู่มาวันหนึ่งนางประนอม ทาแปง ได้พบเศษผ้าโบราณชิ้นหนึ่งที่มีลวดลายเพียงครั้งเดียว

จึงเกิดความสนใจ คิดอยากจะทอผ้าลวดลายที่พบเพียงครั้งเดียวมาทอให้สมบูรณ์ จึงได้พยายามแกะลายผ้าและศึกษาลวดลาย จนความพยายามของนางประนอมประสบความสำเร็จ

ด้วยความเป็นผู้ที่ขอบศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ จึงได้คิดค้นเทคนิคใหม่มาถ่ายทอดแก่ผู้เรียนให้เข้าใจและปฏิบัติได้ง่ายขึ้น เทคนิคดังกล่าวคือ การใช้อุปกรณ์ที่เรียกว่า “เขافی้ม” ในการเก็บลวดลายของผ้าตีนจกที่ต้องการ โดยทอเขافی้มแต่ละเครื่องจะมีลวดลายสำเร็จอยู่บนชุดฟืมช่วยให้การทอลวดลายประสมกันทำได้ง่ายขึ้น โดยเฉพาะลวดลายโบราณที่ตกทอดมาถึงปัจจุบัน เช่น ลายผักแว่น ลายขอไล่ ลายวงวน้ำดู ลายนกกินน้ำร่วมต้น ลายสำเภาลอยน้ำ ลายขบขันด ลายขากำปู้ ลายโค้งแก้งซ้อนนก ลายต่อมเครือ เป็นต้น

“การทอผ้าเมื่อก่อนก็จะใช้ชนเผ่า
หรือว่าไม้แหลม ควักเอาทึลเส้น ทึลเส้น
ซึ่งกว่าจะได้แต่ละผืน ก็ใช้เวลาเป็นเดือน
สองเดือน ก็เลยมาคิดว่าจะทำยังไงให้ทอได้ไวขึ้น
ชาวบ้านจะได้ทอมาขายให้มีเงินพอใช้ เขาจะได้
ยังคงทอผ้าต่อไปไม่ทอดทิ้งงานทอผ้า จึงคิด
เอาวิธีการยกเขา เพื่อให้ทอได้ง่าย ไม่เสียเวลา”

นอกจากนี้ นางประนอม ทาแปง ยังได้
เริ่มคิดที่จะอนุรักษ์ลวดลายผ้าโบราณ ที่คิดว่าต่อไป
ในอนาคตจะสูญหายไป เนื่องจากขาดผู้ที่สนใจ
หรือเอาใจใส่เท่าที่ควร โดยได้ใช้ความมานะ
พยายามที่จะศึกษาถึงลวดลาย สีสัน และวิธีการทอ
แบบเก่า ๆ ไว้ให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ดังนั้น
ผลแห่งความพยายามจึงประสบความสำเร็จ
มีลวดลายพื้นบ้านโบราณหลายลายที่นางประนอม
ทาแปง ได้พยายามบันทึกความทรงจำจนปรากฏ
เป็นผ้าลวดลายที่งดงามในหลายรูปแบบ

“ลวดลายผ้าตีนจกอำเภอลอง
จะมีหลากหลายลาย ถ้าดูจริง ๆ จะมีนับร้อยลาย
เช่น ลายหลัก เมื่อคนโบราณเห็นนกเขาก็จะทอ

ลายนกกินน้ำร่วมต้น เห็นมดแดงหรือมดส้ม
เขาก็จะทอลายมดแดง ถ้าเป็นดอกไม้ ก็จะเป็น
ลายพุ่มดอก ลายผักแว่น ลายดอกมะลิ
ส่วนลายใหม่ ๆ ที่คิดขึ้นเราก็ดูประยุคขึ้นมา
เช่น ลายหัวใจ ดูลายเหมือนอะไรเราก็บอก
ไปตามนั้นตามที่เราระบุยุคขึ้นมา”

การผลิตงานส่วนใหญ่จะเน้นการผลิตผลงาน
เพื่อการอนุรักษ์ผ้าแบบโบราณ โดยศึกษาลวดลาย
และสีสันทายจากผ้าโบราณแล้วนำมาทอใหม่เลียนแบบ
ของเดิม ซึ่งมีทั้งลวดลายแท้ ๆ ของชาวเมืองลอง
ส่วนหนึ่ง และที่นำเอาลวดลายจากที่อื่น ๆ เช่น
หาดเลี้ยว หาดสูง แพร่ น่าน อุตรดิตถ์ เข้ามาประยุกต์
ดัดแปลงจนเกิดความกลมกลืนแทบแยกกันไม่ออก

เมื่อพิจารณาจากสายตาและภูมิปัญญา
อย่างรอบคอบละเอียดถี่ถ้วน จะพบว่าผลงาน
ทอผ้าของนางประนอม ทาแปง เป็นผ้ายเส้นเล็ก
เรียบเสมอกัน สีสันคงที่ไม่เข้มหรือจางเป็นช่วง ๆ
ลักษณะการทอจะแน่น ทั้งหมดนี้คือลักษณะ
พิเศษและเอกลักษณ์เฉพาะของผลงาน
นางประนอม ทาแปง

ผลงานการสร้างสรรค์ที่เกิดจากการทำงานของนางประนอม ทาแปง

นางประนอม ทาแปง ได้ทอผ้าทองคำแท้พร้อมลวดลายจก ลายดอกบัวหงาย ซึ่งมีคณะกรรมการของวัดท่าซุง จังหวัดอุทัยธานี ได้มอบหมายให้นางประนอม ทาแปง ทอผ้าทองคำแท้ จำนวน ๑ ผืน โดยใช้ทองคำหนัก ๗ กิโลกรัม ทอเป็นผืนผ้าลายจก ลายดอกบัวหงายเพื่อนำไปคลุมร่างหลวงพ่อกุญชีสิงดำ วัดท่าซุง จังหวัดอุทัยธานี ซึ่งยังคงอยู่ถึงปัจจุบัน

นอกจากนี้ ยังได้ส่งผลงานการทอผ้าเข้าประกวดในระดับประเทศ จนได้รับรางวัลชนะเลิศและรองชนะเลิศเป็นจำนวนมาก ทำให้เป็นที่ยอมรับและรู้จักของบุคคลทั่วไป สร้างชื่อเสียงให้กับจังหวัดแพร่ และได้คิดค้นลวดลายผ้าโดยประยุกต์ขึ้นมาใหม่ให้มีสีสันและลวดลาย

“ทอผ้าทองคำแท้”

ที่สวยงาม โดยคิดค้นลวดลายใหม่ ๆ ให้เกิดความประทับใจกับผู้พบเห็นและเก็บอนุรักษ์ไว้ในพิพิธภัณฑ์แหล่งเรียนรู้และเผยแพร่ให้แก่บุคคลทั่วไปที่สนใจ

การสร้างสรรค์และเผยแพร่ผลงานต่อสาธารณชนในประเทศและต่างประเทศ

จากผลการสร้างสรรค์ผ้าทอตีนจกอย่างต่อเนื่องจนประสบความสำเร็จเป็นที่รู้จักโดยทั่วไป โดยเฉพาะในวงการงานศิลปหัตถกรรม ทำให้นางประนอม ทาแปง และกลุ่มทอผ้าได้รับโอกาสให้นำเสนอเผยแพร่ผลงานผลิตภัณฑ์ต่อสาธารณชนทั้งในประเทศและต่างประเทศอยู่เสมอ ทั้งในรูปแบบของการออกร้าน การสาธิต การแสดงผลงานเชิงนิทรรศการ อาทิ เช่น งานศิลปาชีพบางไทร ณ ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา งานตรานกยูงพระราชทาน สืบสานตำนานไหมไทย นิทรรศการวันนักประดิษฐ์ โดยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

“การแสดงผลงานผ้าไทยในสหรัฐอเมริกา”

คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ งานแสดงสินค้าระดับชาติ เช่น งานหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ งานของขวัญของที่ระลึกกรุงเทพ (BIG & BIH) งานประชุมวิชาการของมหาวิทยาลัย กระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ งานวัฒนธรรมและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต่าง ๆ ของภาครัฐและเอกชน เช่น งานนิทรรศการผ้าฝ้ายแกมไหม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นต้น

สำหรับการเผยแพร่แสดงผลงานในต่างประเทศนั้น นางประนอม ทาแปง ได้รับเกียรติให้นำผลงาน ไปจัดแสดงในรูปแบบการจัดนิทรรศการผ้าทอที่ประเทศเนเธอร์แลนด์ สหรัฐอเมริกา และจีน นอกจากนี้ยังได้รับเชิญให้ไปศึกษาดูงานที่ประเทศอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย สหรัฐอเมริกา เนเธอร์แลนด์ และญี่ปุ่น เป็นต้น

การทำความประโยชน์เพื่อสังคม

นอกจากการสร้างสรรค์ผลงานผ้าตีนจกออกสู่ตลาดอย่างมากมายแล้ว นางประนอมยังได้ทำงานเพื่อสังคมส่วนรวมด้วย โดยได้ย้อนคิดถึงอดีตอันทุกข์ทรมานด้วยความยากจนที่ผ่านมาทำให้นางประนอม ทาแปง ภูมิใจที่สามารถสร้างฐานะสร้างอนาคตได้อย่างเป็นปึกแผ่น ดังนั้นจึงตั้งใจไว้ว่าจะพยายามทำงานเพื่อสร้างสังคมบ้านเกิดของตนเองให้หลุดพ้นจากความอดอยาก

ให้ทุกคนมีงานทำมีอาชีพและมีรายได้เลี้ยงตนเองอย่างมั่นคงและมั่นใจ ต่อมานางประนอม ทาแปง จึงได้ประกอบกิจกรรมเพื่อสังคม โดยการเป็นผู้มีส่วนช่วยให้ประชาชนมีรายได้หลังเก็บเกี่ยว โดยได้ฝึกสอนการทอผ้าตีนจกแก่กลุ่มแม่บ้านและกลุ่มชาวเขาหลายแห่งในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน และฝึกสอนการย้อมสีธรรมชาติให้กับกลุ่มเครือข่าย ๑๗ จังหวัดภาคเหนือ

การสร้างคุณประโยชน์เพื่อสังคมของนางประนอม กาแปง ประกอบด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย สรุปได้ดังนี้

๑. เป็นวิทยากรฝึกสอนย้อมสีธรรมชาติ แก่เครือข่ายผู้ผลิตสินค้าหัตถกรรม หนึ่งในตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ภาคเหนือตอนบนและตอนล่าง ทั้ง ๑๗ จังหวัด

๒. เป็นวิทยากรถ่ายทอดการทอผ้า การย้อมสีธรรมชาติที่กลุ่มทอผ้าบ้านไผ่ล้อมและต่างจังหวัด แก่หน่วยงานต่าง ๆ และกลุ่มเครือข่ายสิ่งทอในพื้นที่ภาคเหนือ

๓. เป็นผู้ริเริ่มสร้างสรรค์และคิดค้นวิธีการเกี่ยวกับการทอผ้าตีนจกของอำเภอลอง มีการประยุกต์ใช้วัสดุในท้องถิ่นในการย้อมสี เป็นบุคคลตัวอย่างของหมู่บ้านนามน ตำบลหัวทุ่ง ผลผลิต (ผ้าตีนจก) ขยายผลไปสู่ชุมชนอื่น ๆ โดยทั่วไปอย่างกว้างขวาง

๔. เป็นผู้ฝึกสอน วิทยากร ในเรื่องการทอผ้าตีนจกให้แก่ชุมชนต่าง ๆ รวมทั้งได้รับเชิญจาก

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดแพร่ ให้เป็นผู้บรรยายพิเศษเกี่ยวกับอาชีพที่ทำให้ตนเองประสบความสำเร็จจากผู้ที่มีฐานะ ความเป็นอยู่ยากจน จนกระทั่งมีความมั่นคงในปัจจุบัน หรือเป็นคนที่มีความก้าวหน้ามากในชุมชน

๕. เป็นประธานกลุ่มอาชีพทอผ้าบ้านนามน ปัจจุบันเป็นที่ปรึกษาของกลุ่มสนับสนุนแก่กลุ่มต่าง ๆ ของหมู่บ้าน ตำบล ที่กรมการพัฒนาชุมชนได้ส่งเสริมสนับสนุนงบประมาณในด้านอาชีพสตรีด้านการทอผ้าตีนจก

๖. เป็นแหล่งอ้างอิง ผู้ให้ข้อมูลและสนับสนุนองค์ความรู้เพื่อการศึกษาและวิจัยของนักเรียน นักศึกษา ทุกระดับชั้น ของหน่วยงานสถาบันวิจัย สถาบันการศึกษาต่าง ๆ

ผลจากความพยายามทำงานเพื่อสังคมของนางประนอม ทาแปง ซึ่งเป็นผู้ที่มีความขยันขันแข็ง มีความเพียรพยายาม มานะอดทน ในการประกอบอาชีพ มีความรักและพอใจในงานอาชีพของตน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ในการแสวงหาเทคนิค และลดทลายการทอแบบใหม่ ๆ มาปรับปรุงงานของตนอยู่เสมอ จนผลงานเป็นที่ยอมรับแพร่หลายอย่างกว้างขวาง ถือได้ว่าเป็นผู้ประสบความสำเร็จอย่างสูงในอาชีพทอผ้าคนหนึ่งของภาคเหนือ ด้วยความที่เป็นคนมีความอ่อนน้อมถ่อมตน มีอัธยาศัยไมตรีต่อบุคคลทั่วไป และมีความเห็นใจผู้อื่นอยู่เสมอ นับได้ว่านางประนอม ทาแปง เป็นนักอนุรักษ์วัฒนธรรมของสังคมโดยแท้ จนได้รับความเชื่อถือมอบหมายให้รับตำแหน่งทางสังคมมากมาย เช่น คณะกรรมการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร อำเภอเผลอง จังหวัดแพร่ คณะกรรมการวัฒนธรรมอำเภอเผลอง จังหวัดแพร่ คณะกรรมการศูนย์แหล่งเรียนรู้ศาสนาศิลปวัฒนธรรม ตำบลหัวทุ่ง อำเภอเผลอง จังหวัดแพร่ คณะกรรมการ

ส่งเสริมองค์ความรู้ Knowledge Based OTOP จังหวัดแพร่ ผู้ช่วยนักวิจัยจากสำนักงานวิจัยแห่งชาติ ประธานเครือข่ายสิ่งทอภาคเหนือ และประธานกลุ่มทอผ้าบ้านไผ่ล้อม ตำบลหัวทุ่ง อำเภอเผลอง จังหวัดแพร่ ตั้งแต่ปี ๒๕๓๒ จนถึงปัจจุบัน และเป็นครูภูมิปัญญาไทยรุ่นที่ ๑ ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (ทอผ้า) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

นางประนอม ทาแปง ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้อนุรักษ์ สืบสาน พัฒนา ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านอย่างครบวงจร ตั้งแต่การปลูกฝ้าย ปลูกคราม ทำเส้นฝ้าย ทอผ้า ย้อมสีธรรมชาติ รวมทั้งการออกแบบตัดเย็บ สามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน จนเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนสืบไป

**“สืบสานการทอผ้าไว้ เพื่อตระหนักวันสูญเสีย
ฝากฝีมือไว้ในแผ่นดิน เป็นทรัพย์สินแห่งปัญญา”**

ด้วยองค์ความรู้ที่เกิดจากการสังสม
ประสบการณ์ให้รู้จักจริงในเรื่องผ้าทอตีนจก
โบราณ ของผู้หญิงชาวบ้านคนหนึ่งที่ได้ทุ่มเท
ทั้งชีวิต พินิจ เรียนรู้ ปรับปรุง พัฒนางานผ้าทอ
ของท้องถิ่นแหล่งกำเนิด โดยไม่หยุดยั้ง ทำให้
ชิ้นงานด้านวัฒนธรรมกลายมาเป็นส่วนหนึ่ง
ของรายได้เลี้ยงชีพของผู้คนมากมาย เป็นความ
ภาคภูมิใจ และเป็นการอนุรักษ์ไว้ซึ่งมรดก
ทางวัฒนธรรมพื้นบ้าน ภูมิปัญญาของชาวเมืองลอง
จังหวัดแพร่ ปัจจุบันนางประนอม ทาแปง ได้อุทิศตน
ในการถ่ายทอดความรู้ใน **“ศูนย์การเรียนรู้ผ้าจก
เมืองลอง และการย้อมผ้าสีครามธรรมชาติ”**
ซึ่งประกอบด้วย แหล่งเรียนรู้หลัก ๓ แห่ง คือ
พิพิธภัณฑ์ผ้าทอตีนจก ซึ่งรวบรวมผ้าทอตีนจก
ลวดลายโบราณของอำเภอลอง ผลงานการสร้างสรรค์
ของนางประนอม ทาแปง ที่ได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติ
และผ้าทอจากแหล่งวัฒนธรรมต่าง ๆ ทั้งในและ
ต่างประเทศ โรงย้อมครามซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้
การย้อมสีธรรมชาติ โดยเฉพาะการย้อม
สีครามธรรมชาติ และสวนไม้ย้อมสี **“เก๋ามีน”**
แหล่งรวบรวมพรรณไม้ ย้อมสีนานาพันธุ์ เพื่อให้
นักเรียน เยาวชน ตลอดจนกลุ่มสตรีแม่บ้านต่าง ๆ
ได้มาศึกษาหาความรู้

ด้วยความเป็นคนมีน้ำใจ เมตตาอารี
ไม่เอารัดเอาเปรียบ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม
มีความปรารถนาดีต่อผู้อื่นอย่างจริงใจ นางประนอม
ยินดีในการถ่ายทอดความรู้ ความคิดให้แก่ศิษย์
และคนในชุมชนโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน อีกทั้ง
ยังอุทิศตนเพื่อสังคมและส่วนรวมอย่างแท้จริง
จึงทำให้มีผู้สนใจมาเยี่ยมชมศูนย์การเรียนรู้ผ้าจก

เมืองลอง และการย้อมผ้าสีครามธรรมชาติของ
จังหวัดแพร่เป็นประจำ โดยศูนย์การเรียนรู้แห่งนี้
ได้เปิดอย่างเป็นทางการ โดยผู้ว่าราชการจังหวัดแพร่
ว่าที่ร้อยตรี พงษ์ศักดิ์ พลายเวช และศาสตราจารย์
ดร.พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์ อธิการบดีมหาวิทยาลัย
เชียงใหม่ เมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๑
มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนเรียนรู้
และยกระดับการผลิตผ้าทอพื้นบ้านย้อมสีคราม
ธรรมชาติให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น เพื่อเป็นแหล่ง
ให้บริการเผยแพร่ข้อมูล และองค์ความรู้
เรื่องการผลิตผ้าทอพื้นบ้าน ผ้าจกเมืองลอง และ
การย้อมสีธรรมชาติอย่างครบวงจร เพื่อสร้างรายได้
และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการพึ่งตนเอง
ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อบูรณรักษ์และ
สืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าตีนจกเมืองลอง และ
การย้อมสีครามธรรมชาติให้คงอยู่สืบไป

เพื่อการอนุรักษ์และมุ่งหวังที่จะส่งต่อ
องค์ความรู้ด้านศิลปหัตถกรรมผ้าทอพื้นบ้านที่ตน
มีให้แก่คนรุ่นต่อไปได้สืบทอด สืบสานอยู่คู่ชุมชนและ
ท้องถิ่นสืบไป นางประนอม ทาแปง ยังคงมุ่งมั่น
ที่จะทำงานที่ตนรักต่อไป และเสาะแสวงหา
แนวทางที่จะเชื่อมโยงงานผ้าทอให้เกาะเกี่ยว
กับผู้คนในชุมชน เช่น การเป็นผู้นำในการจัดงานบุญ
จุลกฐินขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๕๑ และตั้งใจที่จะจัด
งานบุญจุลกฐินต่อเนื่องไปทุกปี เพื่อให้งานบุญ
เป็นสื่อ นำให้เยาวชน ช่างทอผ้า และประชาชน
ในชุมชนเกิดการเรียนรู้กระบวนการทอผ้า
เห็นคุณค่าและสืบสานงานผ้าทอตีนจกเมืองลอง
ให้อยู่คู่เมืองลองและเมืองไทยสืบไปตราบนาน
เท่านาน

ผลงานการสร้างสรรค์ผ้าขึ้นตีนจกที่ได้รับรางวัล ระหว่างปีพุทธศักราช ๒๕๓๐ - ๒๕๕๐

การที่เป็นผู้ชอบศึกษาหาความรู้ คิดค้น
ลวดลายที่งดงาม ล้ำค่าเพิ่มเติมอยู่เสมอทำให้
ผ้าทอตีนจกของนางประนอม ทาแปง มีลวดลาย
อ่อนช้อย สวยงามและโดดเด่นไม่ซ้ำกับแบบผ้าอื่น ๆ
ที่เคยพบเห็น จึงเป็นความสำเร็จอย่างหนึ่ง
ที่พิสูจน์ถึงคุณค่าความงามของผ้าทอลายจก
เมืองล่อง และมักจะได้รับรางวัล สร้างความภูมิใจ
ให้เสมอ ๆ รางวัลเหล่านี้จึงเป็นเครื่องการันตี
ถึงความงดงามของผ้าลายตีนจก ที่เกิดขึ้น
โดยการสร้างสรรค์งานศิลป์จากสองมือของ
นางประนอม ทาแปง

**๑. ผ้าขึ้นจกไหมดินทองลายภูพิงค์
รางวัลรองชนะเลิศอันดับ ๒ ประเภทผ้าไหม
สุดยอดผ้าไทย พ.ศ. ๒๕๓๐ ณ พระตำหนัก
ภูพิงคราชนิเวศน์**

**๒. ผ้าขึ้นตีนจกลายหงส์คู่ รางวัลชนะเลิศ
อันดับ ๒ ประเภทผ้าตีนจก ในการประกวด
ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมไทย ผ้าทอมือ พ.ศ. ๒๕๓๑
กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม**

**๓. ผ้าขึ้นดำหม่นเหลืองต่อจกเชิงดำแดง
ลายลำเภาลอยน้ำ รางวัลชนะเลิศอันดับ ๑ จากการ
ประกวดผลิตภัณฑ์ผ้าขึ้นเชิงจก งานฤดูหนาว
และกาชาด จังหวัดแพร่ พ.ศ. ๒๕๓๒**

**๔. ผ้าขึ้นจกเต็มตัวฝ้ายปั่นมือย้อมสี
ธรรมชาติ ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมดีเด่น งานแสดง
สินค้าอุตสาหกรรมไทย พ.ศ. ๒๕๓๓ สภาอุตสาหกรรม
แห่งประเทศไทย กระทรวงอุตสาหกรรม**

**๕. ผ้าขึ้นจกไหมเต็มตัวลายขอผักกูด
ลายงูห้อยสาว รางวัลรองชนะเลิศอันดับ ๑
การประกวดผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพ ประเภทผ้าไหม
ลายพื้นบ้าน งานศิลปาชีพบางไทร ครั้งที่ ๘
ระหว่างวันที่ ๓๑ มกราคม - ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕**

๑๐.

๑๐. ผ้าซิ่นจกเต็มตัวลายขอหักใหญ่
รางวัลชนะเลิศ ประเภทผลิตภัณฑ์จากผ้าทอ
ลายพื้นบ้าน การประกวดผลิตภัณฑ์หัตถกรรม
งานศิลปาชีพบางไทร ครั้งที่ ๑๒ วันที่ ๓๑ มกราคม -
๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๐

๑๑. ผ้าซิ่นดอกมุกเมืองลองต่อจกลายนกแยงเงา (นกส่องกระจก) รางวัลชนะเลิศ
การประกวดผลิตภัณฑ์หัตถกรรม ประเภทผลิตภัณฑ์
จากผ้าฝ้ายทอลายพื้นบ้าน งานศิลปาชีพบางไทร
ครั้งที่ ๑๒ วันที่ ๓๑ มกราคม-๙ กุมภาพันธ์
พ.ศ. ๒๕๔๐

๑๒. ผ้าซิ่นตีนจกลายขอหักใหญ่ รางวัล
รองชนะเลิศอันดับ ๑ ประเภทผ้าฝ้ายทอพื้นเมือง
งานศิลปาชีพบางไทร ครั้งที่ ๑๓ วันที่ ๒๘ มกราคม -
๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๑

๖. ผ้าซิ่นตำหมูลี้องต๋นจกเชิงดำแดง
รางวัลพระราชทานดีเด่น การประกวดผ้า
ประเภทที่ ๒ ตีนจก วันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๓๖
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
กระทรวงศึกษาธิการ

๗. ผ้าซิ่นตีนจกลายหน้าหมอน รางวัล
รองชนะเลิศอันดับ ๑ ประเภทผ้าฝ้ายลายตีนจก
ขนาด ๕๐ ซม. งานศิลปาชีพบางไทร ครั้งที่ ๑๐
วันที่ ๕ - ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๗

๘. ผ้าซิ่นจกไหมเต็มตัวลายนกกินน้ำ
ร่วมต้น รางวัลชนะเลิศอันดับ ๒ ประเภท
ผ้าฝ้ายลายตีนจก ขนาด ๕๐ ซม. การประกวดผ้า
ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมไทย งานศิลปาชีพบางไทร
ครั้งที่ ๑๐ วันที่ ๕ - ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๗

๙. ผ้าซิ่นตีนจกลายคะฉิ่น รางวัลชนะเลิศ
อันดับ ๑ จากการประกวดผลิตภัณฑ์หัตถกรรมผ้าฝ้าย
ลายพื้นบ้านพระราชทานจากสมเด็จพระราชินีนาถ
ถนุญศิลปาชีพบางไทร งานศิลปาชีพบางไทร
ครั้งที่ ๑๑ วันที่ ๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๘

๑๓. ผ้าขึ้นตำหมู่เหลืองต่อจากเชิงดำแดง
ลายนกแยงเงา (นกสองกระจก) ราววัลรองชนะเลิศ
อันดับ ๒ ประเภทผ้าขึ้นตีนจก การประกวดศิลปาชีพ
 งานศิลปาชีพบางไทร ครั้งที่ ๑๕ วันที่ ๖ - ๑๖
 เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๓

๑๔. ผ้าขึ้นปกากะญอ ราววัลชนะเลิศ
 การประกวดผ้าทอลายโบราณ เนื่องในวโรกาส
 สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
 เสด็จพระราชดำเนินทรงงาน ณ ศูนย์ศิลปาชีพ
 พิเศษห้วยเตือ จังหวัดแม่ฮ่องสอน เมื่อปี
 พ.ศ. ๒๕๔๓

๑๕. ผ้าฝ้ายลายตีนจก ราววัลที่ ๒
 การประกวดผลิตภัณฑ์หัตถกรรมไทย ประเภท
 ผ้าฝ้ายทอมือ ย้อมสีธรรมชาติ กรมส่งเสริม
 อุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม เมื่อปี
 พ.ศ. ๒๕๔๔

๑๖. ผ้าขึ้นตีนจกเต็มตัวลายแมงบัวเลน
ราววัลชนะเลิศ ประเภทผ้าทอ จากการประกวด
 ผลิตภัณฑ์โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์
 (OTOP) ๑๗ จังหวัดภาคเหนือ วันที่ ๑๒ เมษายน
 พ.ศ. ๒๕๔๕

๑๗. ผ้าขึ้นจกเต็มตัวลายโบราณขอครึ่ง
ราววัลชนะเลิศ การประกวดผลิตภัณฑ์หัตถกรรม
 ประเภทผ้าฝ้าย งานศิลปาชีพบางไทร ครั้งที่ ๑๙
 ณ วันที่ ๒๑-๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๗

๑๘. ผ้าฝ้ายลายตีนจก ราววัลผลิตภัณฑ์
วัฒนธรรมดีเด่น ประเภทผ้าพื้นเมืองและผลิตภัณฑ์
 จากผ้าพื้นเมือง สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแพร่
 เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๐

ความสำเร็จสูงสุดของชีวิตการทำงาน

- พ.ศ. ๒๕๓๗** ได้รับเกียรติคุณในฐานะผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรม สาขาทัศนศิลป์ (ศิลปหัตถกรรมเครื่องจักทอ)
- พ.ศ. ๒๕๓๘** ได้รับการยกย่องเป็นคนดีศรีเมืองทอง ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการวัดท่าซุง ให้เป็นผู้ทอผ้าทองคำลายบัวหยาบ เพื่อใช้เป็นผ้าคลุมร่างหลวงพ่อกุญชรลีลา วัดท่าซุง จังหวัดอุทัยธานี
- พ.ศ. ๒๕๔๐** ผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรม จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
- พ.ศ. ๒๕๔๐** ได้รับคัดเลือกให้เป็นรองประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอคลอง
- พ.ศ. ๒๕๔๒** ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๑ ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (ทอผ้า) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
- พ.ศ. ๒๕๔๒** ได้รับรางวัลผู้นำอาชีพก้าวหน้า กระทรวงมหาดไทย
- พ.ศ. ๒๕๔๖** ได้รับปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิตกิตติมศักดิ์ (คหกรรมศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ได้รับรางวัลผู้นำอาชีพก้าวหน้าดีเด่นด้านวัฒนธรรม
ได้รับรางวัลผู้หญิงเก่งระดับจังหวัด
- พ.ศ. ๒๕๔๗** ได้รับพระราชทานเหรียญกาชาดสมนาคุณ ชั้นที่ ๓
- พ.ศ. ๒๕๕๑** ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่สรรเสริญยิ่งดิเรกคุณาภรณ์ ชั้นที่ ๗ เหรียญเงินดิเรกคุณาภรณ์
- พ.ศ. ๒๕๕๓** ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (ประณีตศิลป์ - ศิลปะผ้าทอ) พุทธศักราช ๒๕๕๓

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

นางปรีศนา พงษ์ทัดศิริกุล
นายชาย นครชัย
นายดำรงค์ ทองสม
นางพิมพ์วิวี วัฒนวรานุกร
นางประนอม ทาแปง

ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม
อธิบดีกรมส่งเสริมวัฒนธรรม
รองอธิบดีกรมส่งเสริมวัฒนธรรม
รองอธิบดีกรมส่งเสริมวัฒนธรรม
ศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์
(ประณีตศิลป์ - ศิลปะผ้าทอ) พุทธศักราช ๒๕๕๓

ผู้จัดทำ

กลุ่มบริหารกองทุนและระดมทุน กองกองทุนส่งเสริมงานวัฒนธรรม
ชั้น ๔ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม เลขที่ ๑๔ ถนนเทียมร่วมมิตร
เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๑๐
โทร ๐ ๒๒๔๗ ๐๐๑๓ โทรสาร ๐ ๒๒๔๘ ๕๘๕๒ <http://www.culture.go.th>

คณะทำงาน

นางสาวทศชล เทพกำปนาท
นางวิภา ปานประสาท
นางสาวกชนันท์ เขยชื่น
นางสาวธนะจิตร สอนคม
นางสาวศิวพร ฉันทไกรวัฒน์
นางศรีสุศล พรหมโส
นางสาวรุ่งนภา กระเสียร
นางสาวสุธาทิพย์ พระพร
นางสาวสงกรานต์ ฟันประสาน
นางสาวทศวรรณ จิตรบำเพ็ญ

ผู้อำนวยการกองทุนส่งเสริมงานวัฒนธรรม
นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการพิเศษ
นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ
นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ
นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ
นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ
นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ
นักวิชาการเงินและบัญชีปฏิบัติการ
เจ้าพนักงานวัฒนธรรมปฏิบัติงาน
นักวิชาการเงินและบัญชี

ออกแบบ/รูปเล่ม

นายพิพัฒน์ ชำเฑ
นายนาถภพ สีหาบัว
นายวิจักขณ์ ภู่อาด
นางสาวปิยมาส กล่ำพินิจ

นักวิชาการช่างศิลป์ชำนาญการพิเศษ
นักวิชาการช่างศิลป์ชำนาญการ
นักวิชาการช่างศิลป์ปฏิบัติการ
นายช่างศิลป์

เอื้อเพื่อข้อมูลและภาพ

นางบุญเรือน กิจหิรัญวงศ์

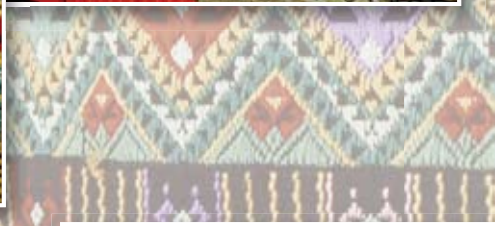
นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ

ผู้ประสานการจัดพิมพ์

นางอรณัฏก เจษฎาคม

นักวิชาการพัสดุชำนาญการ

สนับสนุนโดย คณะกรรมการกองทุนส่งเสริมงานวัฒนธรรม

Preface

The Department of Cultural Promotion, as an agency with mission involved in promoting and driving cultural operations, has recognized the value of national artists who have created works of wisdom left to the country. The houses of national artists, in particular, are the places of collecting knowledge, wisdom and creating invaluable works which are the valuable cultural capital in creative terms to society. This is worthy of publicity to be the place for study, to enhance the skills and transmit the experience of national artists as well as to be the learning center and cultural tourist attraction for wide recognition of Thai people and foreigners. As a result, since the year 2005 onwards, the Department of Cultural Promotion has already carried out the project to open the houses of national artists in the number of 15 places. It has been found that the houses of national artists in each place are all the place of knowledge collection with activities for exchange, learning and development inherited successively.

And in the year 2013, the Department of Cultural Promotion has determined the house opening of Mrs. Pranom Tapang, National Artist in the field of Visual Arts (Fine Arts – Art of Woven Fabric) year 2010 as another place. This is considered as the sixteenth house in the said project of opening national artists' houses. This is due to the fact that this national artist's house of Mrs. Pranom Tapang has been established as the **center for learning Chok Fabrics of Muang Long** to be source of learning for local wisdom in the area of conservation-oriented weaving of Thai traditional textile patterns and development of textile patterns to be consistent with current social and environmental condition. Moreover, **Museum of Tin-Chok Woven Fabrics** has been created to preserve ancient Tin-Chok textile patterns. The museum has gathered Tin-Chok woven fabrics of ancient patterns of Long District and woven fabrics from various cultural places on the verge of disappearance both domestically and internationally so that the students, youth as well as groups of housewives can come for study. It is especially useful for young people and those who are interested in the art and craft of weaving. It is also believed that this national artist's house will be the source of learning that still creates and carries on work of Thai craftsmanship to be sustainable further.

The Department of Cultural Promotion takes this opportunity to thank the Culture Promotion Fund Committee for support in the project to open the houses of national artists and expresses gratitude to Mrs. Pranom Tapang who has transmitted and created valuable works to society continuously with the permission to open the house to be a place of cultural learning so as to carry on cultural heritage to remain as a national treasure forever.

A handwritten signature in dark ink, consisting of stylized cursive letters and a long horizontal stroke at the end.

(Mr. Chai Nakhonchai)

Director General

Department of Cultural Promotion

Eulogy

Mrs. Pranom Tapang

National Artist in the field of Visual Arts (Fine Arts – Art of Woven Fabric)

Mrs. Pranom Tapang was born on 1 August 1954 in Phrae Province. She has the excellence in knowledge and capability of weaving fabrics. The distinctive characteristic especially is weaving Tin-Chok fabrics beautifully and vividly. Throughout the period of more than 30 years, she has devoted herself and time to creating artistic works of traditional textile patterns with artistic exquisiteness deeply. Moreover, she has been exceptionally good at inventing, developing new designs with splendor until being known, accepted by the general public and praised with honor for outstanding cultural contributions in the field of Visual Arts (Arts and Crafts, Weaving Tools) from the Office of National Culture Commission and has been honored to be teacher of Thai wisdom in the North from the Office of the Education Council, Ministry of Education, as a person of conserving and developing local arts and crafts fully, ranging from cultivation of cotton, indigo blue tree, making cotton lines, weaving fabrics, natural dyeing of fabric, including design and sewing. This can generate income for the community to become a strong community with good life quality in line with the philosophy of sufficiency economy under the initiative of His Majesty the King.

Mrs. Pranom Tapang has disseminated the works of beautiful Tin-Chok woven fabrics both domestically and internationally and recognized the value of local arts and crafts on the verge of being removed by the stream of national development towards a modern era. Subsequently, she had her house converted into a place for learning of local wisdom by passing on the knowledge, wisdom of weaving Thai traditional pattern fabrics in a conservative manner and developing fabric patterns to be consistent with social and environmental condition in each period. Therefore, Mrs. Pranom Tapang is considered as a model of local craftsmen who still act in conserving and inheriting valuable wisdom of Thailand further. She is regarded as person great contributions to the craftsmanship of Thailand.

Mrs. Pranom Tapang has been glorified as National Artist in the field of Visual Arts (Fine Arts – Art of Woven Fabric) in the year 2010.

Life and Work of Mrs. Pranom Tapang

National Artist in the field of Visual Arts (Fine Arts – Art of Woven Fabric) For 2010

Mrs. Pranom Tapang was born on 1 August 1954 at Ban (Village) Na Mon, Tambon (Sub-district) Hua Thung, Amphoe (District) Long, Phrae Province. She is the second of the four children of Mr. Pan Tapang and Mrs. Kaewmool Tapang. She is married and has a son, Mr. Sutthipot Uttha.

Education

Pranom Tapang has had a passion for learning since her childhood. At 12, she learnt from her mother, her first teacher, how to weave cotton yarns and cloth for domestic use. She also learnt how to weave Tin-Chok cloth, an ancient art of Long District, from her aunt, Mrs. Boonyuang Upatham, the second teacher in her life. She attended a primary school in the village. Unfortunately, her poor health and family's financial difficulties made it impossible for her to go beyond Grade 4. Yet, she never stopped learning. She took advantage of the existing education systems that were available, be it non-formal

education, adult education or informal education. Life began to pick up when she was admitted as a student to an Arts and Crafts Centre of Her Majesty Queen Sirikit. She studied weaving at Bhubing Palace in Chiang Mai Province. After completing secondary education, she went on to study at Uttaradit Rajabhat University where she graduated with a bachelor of art degree in community development. She created so many beautiful pieces of Tin-Chok cloth and was so professionally successful that in 2003 she was conferred an honorary bachelor's degree (home economics) by Ramkhamhaeng University.

Work

Her formal education came to an abrupt end after completing Grade 4 at Ban Phai Lom School (now Namonwitthayakhan School) because her family was too poor. She then went to Bangkok with several of her friends and took a job as a domestic help. Being diligent and humble in her nature, she was treated kindly by her employer. However, for her frail health and small physique she found the work too hard and decided to

return home. Later, she applied for another domestic job and went to work at an acquaintance's home in Chiang Mai Province for just over a year. She continued to work as a domestic help for a while but found life too hard. Realising that she was not cut out for it, she returned home to help her parents plough the field, grow rice and do other farm chores. She spent her spare time selling wares to local folks and learning weaving from her aunt,

Mrs. Boonyuang Uppatham (now deceased). The aunt passed on the ancient art of Tin-Chok weaving of Long District, Phrae Province. She practised her art in an open space area under the raised house next door. When the old lady stopped for lunch, young Pranom would stealthily continue the work. The young woman produced beautiful results. Seeing her dedication and keen interest, the aunt decided to teach her Tin-Chok weaving techniques.

“I have enjoyed weaving ever since I could remember. I always saw my aunt weaving. During her lunch break, I would sneak into the house and continue her work. When she returned, I would ask her if I did alright. She said it was correctly and well done. I have been weaving ever since. It was the beginning of my training with my aunt.”

Pranom Tapang practised her weaving, and her products were in great demand. On 2 January 1979 she presented some samples of her traditional Tin-Chok patterned cloth to Her Majesty Queen Sirikit on a royal visit to Phrae Province to graciously bestow a group flag on provincial village scouts. Sometime later, Her Majesty’s representatives came to Pranom Tapang’s home to inform her of Her Majesty’s desire to promote Tin-Chok weaving among the villagers. A royally-

sponsored fund was made available. The initiative was further taken up by government authorities responsible for community development in Amphoe Long. On 1 May 1989 the village committee set up a “Ban Na Mon Women Weavers Group” consisting of 15 members. The house of the village headman of Ban Na Mon was used as its headquarters with Pranom Tapang as Chairperson. With training regularly provided to interested locals and subsidized by the Department of Community Development and the Aid Fund of Thailand under Royal Patronage, the group attracted more members and generated more income especially during the post-harvest season. Soon the Ban Na Mon Women Weavers Group became known far and wide.

For more than 30 years Pranom Tapang has been involved in the conservation of traditional handmade cloth. She set up a number of groups, such as Cloth Weaving Group, Tin-Chok Cloth Restoration and Conservation Group, and Women’s Cooperative for Naturally Dyed Woven Cloth. The cooperative consisted of about 400 members, with mutually supporting networks in 17 provinces in the Lower and Upper Northern Regions. As President of Phrae Network Centre, she has been actively assisting and teaching members of the cooperative networks.

In 2000, thanks to the support given by Technical and Technological Centre for Local Textile under University of Chiang Mai Institute for Science and Technology Research and Development, she learnt how to better grow cotton, produce yarns and make cloth with natural dyes. She was able to revive and develop the natural indigo-dyeing technique. As a result, her cooperative groups expanded very fast. In 2008 Learning Centre for Mueang Long Chok Cloth and Natural Indigo Dyeing was set up.

Pranom Tapang was also responsible for the creation of several other groups, including Ban Na Mon

Women's Group (1979-1996), Ban Pranom Tin-Chok Cloth Weaving Group (1995-present), Agricultural Women's Group (1996-1997), and Weaving Group Network of Amphoe Long, Phrae Province (1998-present). Other establishments came into being under her leadership, e.g. Educational Museum (1999-present), Agricultural Technology Transfer and Service Centre (1999-present), Women's Natural Dyeing Cooperative (2001-present), Homeworker's Group Network (2003-present), and Learning Centre for Mueang Long Chok Cloth and Natural Indigo Dyeing (2008-present).

Creative Career

Pranom Tapang taught Tin-Chok pattern weaving to members of women weavers of Ban Na Mon and to those from other villages and districts (Amphoe) of Denchai, Wangchin and Mueang. At that time the membership was more than 2,000 strong. The Ban Na Mon women weavers were able to generate considerable incomes during the post harvest season and became well known to the rest of the country.

Pranom Tapang was chosen to receive further training on three separate occasions as a trainee in the royally-sponsored SUPPORT project at Bhubing Palace in 1984, 1986, and 1988. She became an ever more accomplished weaver.

One day, she came across a small piece of ancient cloth with half-completed patterns. Driven by her creative curiosity, she decided to complete the other half. She closely studied the patterns until she was able to work out the complex structure in its entirety.

With a natural thirst for knowledge, she developed and experimented new teaching methods designed to facilitate understanding and practice of the technique. Such a technique involves the use of equipment known as “Khao Fuem” in the design of the Tin-Chok pattern. Each Khao Fuem is complete in itself, thus making it possible to combine several Khao Fuem in an intricate continuity of patterns. Some of the ancient patterns are:

Phak Waen pattern, Kho Lai pattern, Nguang Nam Khu pattern, Nok Kin Nam Ruam Ton pattern, Samphao Loi Nam pattern, Bo Khanat pattern, Kha Kampung pattern, Kong Keng Son Nok pattern, and Tom Khrua pattern.

“In clothing weaving in the olden days you would have to use a porcupine quill or a sharpened stick to pull out and stitch one thread at a time. It would take one or two months to finish a piece of cloth. So, I was wondering how I could shorten the time and the villagers would make more money so that they would not abandon the craft. Eventually, I devised a technique called “Yok Khao” that is simple to execute and saves time.”

At the same time she began to consider how best to preserve all the ancient cloth patterns which might be lost with the passage of time, especially because people seemed to lose interest in or pay less attention to the subject. She devoted much of her time to studying cloth patterns, colours, and old weaving techniques. Her efforts finally bore fruit. She produced a large collection of ancient folk patterns, a testimony of ancient Thai heritage.

“Tin-Chok patterns of Amphoe Long are numerous, possibly in hundreds, notably Lai Lak patterns (major patterns). When people in the olden days saw doves, they would weave a picture of doves drinking together on a tree. When they saw red or orange ants, they would weave an ant-leg pattern. If they saw flowers, the pattern would be floral, vegetative, or jasmine. Newer patterns that were more recently designed include a heart-shaped pattern. We call them according to what they look like.”

Production was often based on ancient patterns. The patterns were closely studied, copied and reproduced. Thus, the cloth of Long District reflects an authentic ancient tradition. Sometimes, the weavers might include patterns taken from other places such as Hat Siao, Hat Sung, Phrae province, Nan province, and Uttaradit province. The cloth that bore such combinations was an amazing blend of colours and intricate patterns.

On scrutiny one would find Pranom Tapang’s work consisting of a series of fine and uniform cotton yarns with colours evenly distributed, reflecting a strong commitment and individuality of the artist.

Creative work

Pranom Tapang wove a piece of cloth made of pure gold with Chok lotus-flower patterns. The gold weighed seven kilograms. The work was commissioned by the Wat Tha Sung Committee of Uthai Thani Province to serve as a shroud for the body of the most venerable monk Luang Pho Ruesi Lingdam of Wat Tha Sung, Uthai Thani province. The work is still on public display.

She participated in numerous national cloth-weaving contests, winning first-place or second-place awards. She became well-known, and her works have made the province of Phrae famous for cloth weaving. She created several new patterns that are beautiful and dazzling to look at. Several pieces of the work are on display at the museum and learning centres.

Dissemination to the Public in Thailand and Abroad

Because of her success and fame, Pranom Tapang and her weaving groups were invited to display their products to the public in Thailand and abroad on such occasions as trade fairs, demonstration events and exhibitions. Some important events were Royal Folk Arts and Crafts Centre Fair at Bang Sai, Phra Nakhon Si Ayutthaya province, Royal Peacock Logo Design Event to uphold the Thai Silk Tradition, Exhibition on the Inventors' Day organised by the National Research Council, National Trade Fairs including One Tambon One Product (OTOP) fairs, Bangkok International Gift Fair and Bangkok International Houseware Fair (BIG&BIH), academic and technical conferences organised by universities, ministries and departments, as well as cultural and tourist promotion events organised by public and private sectors such as Cotton-

Silk Cloth Exhibition at Chiang Mai University.

She exhibited her woven work in Holland, United States of America, and China. She was invited to study visit several countries such as Indonesia, the Philippines, Malaysia, United States of America, Holland, and Japan.

Social Contributions

Besides marketing Tin-Chok products, Pranom Tapang has made important social contributions based on the lessons she learnt from her long years of struggle to overcome poverty and stand on her own feet. She dreams to see poverty eradicated and people have a decent work, earn enough money to support themselves, and live a happy and independent life. She started several post-harvest initiatives, teaching Tin-Chok weaving techniques to housewives and hill-tribe people in several areas in the Upper Northern Region. She also taught natural dyeing to network groups in 17 Northern provinces.

Forms of her social contributions:

1. Teaching natural dyeing techniques to networks of handicraft producers in the One Tambon One Product (OTOP) project in 17 provinces in the Upper and Lower Northern Regions.
2. Teaching cloth weaving techniques and natural dyeing to various agencies and northern textile groups at Ban Phai Lom Cloth-Weaving Centre and upcountry.
3. Starting and developing projects on Tin-Chok cloth weaving of Amphoe Long and application of local materials for dyeing purposes; serving as a role model of Ban Na Mon Village; and making its products (Tin-Chok cloth) better known to other communities.

4. Acting as trainer and resource person on Tin-Chok weaving to various communities; invited by Phrae Provincial Community Office to speak on her life and career and how she overcame poverty and became a successful and well-off person.

5. Serving as chairperson of Ban Na Mon Weaving Group, advisor to various support groups at village and Tambon (sub-district) levels, groups that received budgetary support for Tin-Chok women weavers from the Department of Community Development.

6. Serving as a point of reference, providing information and support for students conducting studies on the subject at various research institutes and universities.

In view of her devotion to the public and social causes, her personality, and her passion for traditional arts and crafts, she has become one of the most distinguished personalities in the Northern Region. Recognised as a true conservationist of Thai culture and social values, she has been approached to serve on several committees, such as Committee of the Agricultural Technology Transfer and Service Centre of Amphoe Long, Phrae Province; Cultural Committee of Amphoe Long, Phrae Province; Committee of the Learning Centre for Religion, Art and Culture, of Tambon Huathung, Amphoe Long, Phrae Province; Knowledge-Based OTOP Promotion Committee of Phrae Province, as well as assisting researchers

from the Office of the National Research Council and acting as chairperson of Northern Region Textile Network and Ban Phai Lom Weaving Group of Tambon Huathung, Amphoe Long, Phrae Province since 1989. She was among the first group of teachers of Thai wisdom, for the Industry, Arts and Crafts (weaving) category, organised by the Office of the National Education Commission.

Pranom Tapang's accomplishments in traditional arts and crafts include a whole range of creative processes, from cotton growing, indigo growing, yarn making, weaving, and natural dyeing to designing and marketing. Her efforts have, thus, enriched and strengthened the community in such a way that good quality of life is enjoyed by all in line with His

Majesty the King's principles of sufficiency economy and sustainable development.

“Continue the cloth-weaving tradition as a lasting treasure of the nation and intellectual property”

A lifetime of work, experience and natural curiosity has made Pranom Tapang an invaluable asset, a source of inspiration for other women villagers, and a role model for other artists who make their livings from cultural arts and crafts. A small humble woman from Amphoe Long, Phrae Province, still works as hard today as ever, teaching at the “Learning Centre for Mueang Long Chok Cloth and Natural Indigo Dyeing”. The learning centre consists of three parts: Tin-Chok Cloth Museum,

Indigo Dyeing Plant, and “Gao Muen” Garden of Dye Plants. The museum houses a large collection of traditional Tin-Chok cloth of Amphoe Long, produced by Pranom Tapang, works that have won prizes and awards, as well as displaying woven cloths from other cultures and other regions, Thai and international. The indigo-dyeing plant is a source of learning for natural dyeing, especially natural indigo dyeing, while in the “Gao Muen” garden one will see a great variety of dye plants, a wealth of information for interested students, young people and women groups.

Pranom Tapang is a model teacher who passes on knowledge and information without expecting anything in return. Her passion and social contributions have attracted people far and wide to the

Learning Centre for Mueang Long Chok Cloth and Natural Indigo Dyeing. The centre was formally opened on 28 May 2008 by Phrae Provincial Governor Mr.Pongsak Plaivej, 2nd Lieutenant Designate, and Chiang Mai University Rector Professor Dr. Pongsak Angkhasith. The objectives of the learning centre are to facilitate an exchange of learning, to enhance the quality of natural indigo dyeing, to disseminate knowledge and information on local traditional cloth-weaving production of Tin-Chok of Long District as well as on natural dyeing in all its aspects, to enhance income-generating capacity of the community in line with the principle of sufficiency economy, and to conserve and propagate local wisdom of Tin-Chok cloth weaving of Long District and natural indigo dyeing.

In this spirit Pranom Tapang has worked tirelessly to link cloth-weaving activities with community development. In 2008 under her leadership local people organised a weaving activity to make robes for monks in a ceremony called “Chunla Kathin”. The event is now held annually, allowing young people, weavers and the community to learn and participate in the local cloth production and at the same time appreciate the treasure of Long District and Thailand.

Pranom Tapang's Tin-Chok Patterned Cloth that Won Awards and Prizes during 1987-2007

The grace and uniqueness of Pranom Tapang's works captivate the heart and imagination of those who have come in contact with them. It does not, therefore, come as a surprise that she has won so many awards and prizes.

1. Gold-threaded Tin-Chok cloth in Bhubing style: Second Place in the category of Best Thai Silk Cloth, Bhubing Palace, 1987

2. Tin-Chok cloth with a double-swan motif: Second Place in Tin-Chok Category in the annual contest of Thai art and craft hand-woven products, Department of Industrial Promotion, 1988

3. Yellow Ta-Mu with Black-Red Tin-Chok cloth with a Samphao Loi Nam motif: First Place in Tin-Chok Contest, Winter Red-

Cross Fair, Phrae Province, 1989

4. Full Tin-Chok cotton cloth, hand-woven with natural dyes: Outstanding handicraft product, a Thai Industrial Product Fair, Federation of Thai Industries, Ministry of Industry, 1990

5. Full Tin-Chok silk cloth with Kho Phak Kud and Ngu Hoi Sao motifs: First Runner-up Prize, Silpachip Art and Craft Contest, in the category of Local Silk Patterns, the 8th Bang Sai Arts and Crafts Fair, 31 January-9 February 1992

6. Yellow Ta-Mu with Red-Black Tin-Chok cloth: Outstanding Royal Award, Cloth Contest, Category 2 (Tin-Chok), Office of National Culture Commission, Ministry of Education, 12 August 1992

7. Tin-Chok cloth with a Na Mon motif: First Runner-up Prize, Category of Tin-Chok cotton, size 50 cm., the 10th Bang Sai Arts and Crafts Fair, 5-13 February 1994

8. Full Tin-Chok cloth with a Nok Kin Nam Ruam Ton motif: Second Runner-up Prize, Category of Tin-Chok Cotton Cloth, size 50 cm., Thai Handicraft Cotton Cloth Contest, the 10th Bang Sai Arts and Crafts Fair, 5-13 February 1994

9. Tin-Chok cloth with a Khachin motif: First Prize, Contest of Local Cloth with Patterns Graciously Instructed by Her Majesty the Queen, the 12th Bang Sai Arts and Crafts Fair, 5 February 1995

10. Full Tin-Chok cloth with a Kho Hak Yai motif: First Prize, Category of Local Patterned Woven Cloth, Thai Handicraft Cotton Cloth Contest, the 12th Bang Sai Arts and Crafts Fair, 31 January-9 February 1997

11. Flower-Patterned Chok Cloth of Long District with a Nok Yaeng Ngao (Nok Song Krachok) motif: First Prize, Thai Handicraft Cotton Cloth Contest, Category of Local Patterned Woven Cloth, the 12th Bang Sai Arts and Crafts Fair, 31 January-9 February 1997

12. Full Tin-Chok cloth with a Kho Hak Yai motif: First Runner-up Prize, Category of Local Woven Cotton Cloth, the 13th Bang Sai Arts and Crafts Fair, 28 January-1 February 1998

13. Yellow Ta-Mu with Black-Red Tin-Chok cloth with a Nok Yaeng Ngao (Nok Song Krachok) motif: Second Runner-up Prize, Category of Tin-Chok Cloth, Thai Handicraft Cotton Cloth Contest, the 15th Bang Sai Arts and Crafts Fair, 6-16 April 2000

14. Pa-koe-yo (hill-tribe) Cloth: First Prize, Ancient Woven Cloth Contest, on the occasion of the royal visit of Her Majesty the Queen to Huay Duea Arts and Crafts Centre, Mae Hong Son Province, 2000

15. Tin-Chok Cotton Cloth: Second prize, Thai Craft Product Contest, Category of Hand-woven cotton cloth with natural dyeing, Department of Industrial Promotion, Ministry of Industry, 2001

16. Full Tin-Chok cloth with a Maeng Pong Len motif: First Prize, Woven Cloth Category, One Tambon One Product (OTOP) Contest from 17 provinces in the Upper Northern Region, 12 April 2002

17. Full Tin-Chok cloth with an ancient Kho Khrueng motif: First Prize, Art and Craft Contest, Cloth Category, the 19th Bang Sai Arts and Crafts Fair, 12-15 January 2004

18. Tin-Chok cotton cloth: Outstanding Cultural Product Award, Category of Local Cloth and Local Cloth Products, Culture Office, Phrae Province, 2007

Honours received by Pranom Tapang

In 1994 she was acclaimed an outstanding person in culture, in the visual art category (arts and crafts, weaving machine).

In 1995 she was named “Virtuous Person of Long District” and was commissioned by Wat Tha Sung Committee to weave a golden shroud with a lotus-flower pattern to cover the body of the most venerable monk Luang Pho Ruesi Lingdam of Wat Tha Sung, Uthai Thani province.

In 1997 she was named “Person with Outstanding Cultural Accomplishments” by Office of the National Culture Commission.

In 1997 she was selected Vice President of the Culture Council of Amphoe Long.

In 1999 she was among the first group of teachers of Thai wisdom in the category of Industry, Arts and Crafts (weaving) organised by the Office of National Education Commission.

In 1999 she received an award for progressive leadership from the Ministry of Interior.

In 2003 she was conferred an honorary bachelor’s degree (home economics) by Ramkhamhaeng University and received an award for progressive leadership in culture as well as an outstanding woman award at provincial level.

In 2004 she was awarded Red Cross Reward Medal (Third Class).

In 2008 she was awarded a royal order of Silver Model (Seventh Class) of the Direkgunabhorn.

In 2010 she has been glorified as National Artist in the field of Visual Arts (Fine Arts – Art of Woven Fabric) in the year 2010.

